

TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT

HỘI NGHỊ KHOA HỌC

**GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH
VỚI PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG
(DSSD 2024)**

NHÀ XUẤT BẢN GIAO THÔNG VẬN TẢI

MỤC LỤC

1. TẦM QUAN TRỌNG CỦA GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TRONG SỰ NGHIỆP XÂY DỰNG VÀ BẢO VỆ TỔ QUỐC HIỆN NAY Đại tá Phạm Quốc Đảm	1
2. NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH CHO HỌC SINH, SINH VIÊN TRONG TÌNH HÌNH MỚI PGS. TS Phan Trọng Hào	5
3. GIÁO DỤC LÒNG YÊU NƯỚC TRONG GIẢNG DẠY GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT HIỆN NAY Đại tá Phạm Quốc Đảm	14
4. MỘT SỐ GIẢI PHÁP CHỦ YẾU NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG HỌC TẬP CÁC MÔN QUÂN SỰ CHUNG TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH CHO SINH VIÊN Đại tá. PGS.TS Phạm Quang Tạo	22
5. CHIẾN TRANH NHÂN DÂN - NỘI DUNG CƠ BẢN CỦA VĂN HÓA QUÂN SỰ VIỆT NAM TS. Trần Thị Phúc An	29
6. MỘT SỐ GIẢI PHÁP ĐẨY MẠNH HOẠT ĐỘNG NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CỦA GIẢNG VIÊN Ở CƠ SỞ GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH CHO SINH VIÊN HIỆN NAY Thượng tá. ThS Nguyễn Tăng Liêm	38
7. DẤU HIỆU NHẬN BIẾT VÀ CÁCH XỬ LÝ MỘT SỐ HÀNH VI VI PHẠM KỶ LUẬT, TÂM LÝ BẤT THƯỜNG CỦA SINH VIÊN TRONG THỜI GIAN HỌC TẬP MÔN HỌC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT Trung tá. ThS Ngô Văn Dương	45
8. GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG QUẢN LÝ SINH VIÊN TRONG NGÀY NGHỈ, GIỜ NGHỈ TẠI CƠ SỞ GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT Thượng tá. ThS Vũ Quang Hay	53
9. VẬN DỤNG CÁC PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TRONG GIẢNG DẠY, GÓP PHẦN NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO Ở CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH Thượng tá. ThS Trần Thanh Hanh	60
10. NÂNG CAO Ý THỨC QUỐC PHÒNG, AN NINH CỦA SINH VIÊN Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC, ĐÁP ỨNG YÊU CẦU BẢO VỆ TỔ QUỐC TRONG TÌNH HÌNH MỚI Trung tá. ThS Kiều Văn Hạnh, Thiếu tá Lê Khắc Thủy	69
11. ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC CHO ĐỐI TƯỢNG BỒI DƯỠNG KIẾN THỨC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH Ở NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC NGƯỜI HỌC Thượng úy Ngô Nguyên Khánh	78

12. NÂNG CAO VĂN HÓA ỨNG XỬ TRONG GIẢNG DẠY GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT HIỆN NAY Đại tá Phạm Quốc Đảm	87
13. NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG CÔNG TÁC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH CHO SINH VIÊN Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT Trần Bắc Bộ	96
14. CHUẨN BỊ TÂM LÝ CHO HỌC SINH, SINH VIÊN TRONG CHIẾN TRANH BẢO VỆ TỔ QUỐC THÔNG QUA MÔN HỌC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH Đại úy Nghiêm Công Đình	104
15. NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG ĐỘI NGŨ GIẢNG VIÊN GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY Trần Bắc Bộ	111
16. XÂY DỰNG ĐỘI NGŨ CÁN BỘ KIỂM CHỨC TRONG QUẢN LÝ, GIẢNG DẠY TẠI CƠ SỞ GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT Thượng tá Nguyễn Văn Phong	120
17. VAI TRÒ CỦA SINH VIÊN TRONG BẢO VỆ NỀN TẢNG TƯ TƯỞNG CỦA ĐẢNG TRÊN KHÔNG GIAN MẠNG ThS Nguyễn Hồng Trường	125
18. ĐỀ XUẤT MỘT SỐ BIỆN PHÁP PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA GIẢNG VIÊN TRONG HOẠT ĐỘNG TỰ HỌC CỦA SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT Lê Thị Định	131
19. NÂNG CAO NHẬN THỨC, TRÁCH NHIỆM CHO LỰC LƯỢNG TỰ VỆ TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT VỀ CÔNG TÁC VẬN ĐỘNG QUẦN CHÚNG TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY Phạm Công Tú	140
20. PHÒNG, CHỐNG "TỰ DIỄN BIẾN", "TỰ CHUYỂN HOÁ" CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT TRÊN KHÔNG GIAN MẠNG TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY Thượng tá. ThS Hoàng Xuân Trường	147
21. MỘT SỐ BIỆN PHÁP PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA CHÍNH TRỊ VIÊN ĐỐI VỚI CÔNG TÁC PHÁT TRIỂN ĐẢNG TRONG LỰC LƯỢNG TỰ VỆ TRÊN ĐỊA BÀN QUẬN BẮC TỪ LIÊM HIỆN NAY Phạm Công Tú	154
22. GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG MÔN HỌC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC THỦ ĐÔ HÀ NỘI HIỆN NAY ThS.NCS Trần Văn Tùng	162

23. NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG QUẢN LÝ SINH VIÊN TẠI CƠ SỞ GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT Trung tá. ThS Ngô Văn Dương	170
24. TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ XÂY DỰNG TÍNH DÂN TỘC TRONG QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM Thượng tá. ThS Trần Thanh Hanh	179
25. MỘT SỐ BIỆN PHÁP ĐỔI MỚI NGHIÊN CỨU, GIẢNG DẠY TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH Ở TRƯỜNG SĨ QUAN PHÁO BINH HIỆN NAY Vũ Mạnh Đồng	184
26. NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TRONG CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC ĐẠI HỌC HIỆN NAY Nguyễn Việt Khoa	190
27. NHỮNG ĐỔI MỚI NHẪM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG, HIỆU QUẢ MÔN HỌC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ HÀ NỘI HIỆN NAY Nguyễn Anh Tuấn, Nguyễn Văn Hiệp	197
28. MỘT SỐ BIỆN PHÁP XÂY DỰNG CẢNH QUAN MÔI TRƯỜNG XANH, SẠCH, ĐẸP TRONG CƠ SỞ GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT Nguyễn Văn Phong	205
29. GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC, LỐI SỐNG CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỎ - ĐỊA CHẤT TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY Lương Anh Hùng	210

VẬN DỤNG CÁC PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH TRONG GIẢNG DẠY, GÓP PHẦN NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO Ở CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH

*Thượng tá. ThS Trần Thanh Hanh**

Tóm tắt: Nội dung dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh là hệ thống các tri thức khoa học về quốc phòng và an ninh, kiến thức cơ bản cần thiết về kỹ thuật, chiến thuật quân sự, phương pháp sáng tạo, chuẩn mực, giá trị mà sinh viên cần chiếm lĩnh để hình thành và phát triển nhân cách của người học để nâng cao chất lượng Giáo dục quốc phòng và an ninh ở các Cơ sở Giáo dục quốc phòng và an ninh. Bài viết đi sâu phân tích làm rõ các phương pháp dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh, đáp ứng với yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo.

Từ khóa: Giáo dục quốc phòng và an ninh, phương pháp, trực quan, thực hành.

1. MỞ ĐẦU

Dạy học là quá trình có mục đích, có tổ chức, phối hợp thống nhất giữa hoạt động dạy và hoạt động học nhằm trang bị kiến thức, kỹ xảo, kỹ năng nghề nghiệp, phát triển khả năng tư duy sáng tạo, giáo dục những phẩm chất nhân cách cần thiết cho học sinh, sinh viên đáp ứng yêu cầu của xã hội và nghề nghiệp trong tương lai. Cũng như các ngành học khác trong hệ thống giáo dục quốc dân nói chung, nội dung dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh (GDQP&AN) nói riêng là hệ thống các tri thức khoa học về quốc phòng và an ninh, kiến thức cơ bản cần thiết về kỹ thuật, chiến thuật quân sự, phương pháp sáng tạo, chuẩn mực, giá trị mà sinh viên cần chiếm lĩnh để hình thành và phát triển nhân cách của người học.

Hiện nay với xu hướng chung là các Nhà trường, cơ sở giáo dục muốn đưa học sinh, sinh viên đi học tập trung ở các Cơ sở GDQP&AN khi học môn học GDQP&AN. Một mặt là điều kiện cơ sở vật chất, vũ khí trang bị ở các cơ sở luôn đảm bảo đầy đủ theo yêu cầu môn học, mặt khác khi học tập trung ở các cơ sở học sinh, sinh viên được rèn luyện bản lĩnh, tác phong, chấp hành kỷ luật, quy định theo các chế độ trong ngày, trong tuần gần như môi trường quân đội.

Để nâng cao chất lượng giáo dục đào tạo GDQP&AN ở các Cơ sở GDQP&AN còn phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố, trong đó một trong những yếu tố quan trọng, cần thiết chính là thường xuyên vận dụng và đổi mới phương pháp dạy học GDQP&AN. Bởi vì phương pháp dạy học GDQP&AN là tổng hợp các cách thức hoạt động, phối hợp thống nhất giữa người dạy và người học nhằm thực hiện mục đích, nhiệm vụ dạy học quốc phòng và an ninh đặt ra...

* Khoa Giáo dục quốc phòng - Trường Đại học Mỏ - Địa chất.

2. NỘI DUNG

2.1. Đặc điểm, phương pháp dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh

2.1.1. *Giáo dục quốc phòng và an ninh là môn học đặc thù*

Học sinh, sinh viên học tập GDQP&AN với hình thức tập trung tại các Cơ sở GDQP&AN rất đa dạng, đến từ nhiều trường và địa phương khác nhau, ở nhiều lứa tuổi, mang theo những nét văn hoá vùng miền, truyền thống gia đình phong phú, đa dạng và đang theo học ở nhiều cấp học, ngành nghề đào tạo khác nhau.

Đa số sinh viên, học tập tại các cơ sở có trách nhiệm, ham hiểu biết, có chí tiến thủ, thích cái mới, năng động, sáng tạo. Đối với môn học GDQP&AN bên cạnh nhiều sinh viên có nhận thức đúng đắn, có nhiều cố gắng và đạt kết quả cao trong học tập thì cũng có một bộ phận sinh viên coi môn học này là môn học 3K (khó, khô, khổ). Chính vì vậy, thời gian dành cho hoạt động tự học, tự nghiên cứu môn GDQP&AN của sinh viên chưa đáp ứng yêu cầu chung hiện nay. Một số sinh viên không làm đầy đủ bài tập, không thường xuyên chuẩn bị bài trước, không tích cực đặt câu hỏi cho giảng viên, ít đến thư viện để tham khảo và không ghi lại bài giảng theo cách học riêng. Người học vẫn mang nguyên phương pháp học ở bậc phổ thông, trung học cơ sở... là thụ động và ỷ lại vào giảng viên khi đã lên bậc học cao hơn.

Giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên Việt Nam mục tiêu là chuẩn bị cho sinh viên hoàn thiện về tinh thần và thể chất, tự giác tham gia và thực hiện tốt nhiệm vụ bảo vệ vững chắc chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ và an ninh, đất nước ổn định phát triển kinh tế, xã hội. Là quá trình truyền thụ lịch sử đấu tranh chống ngoại xâm của dân tộc, truyền thống của Quân đội nhân dân Việt Nam và lãnh hội đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về quốc phòng và an ninh; những hiểu biết, kiến thức, kỹ năng về quân sự, an ninh cho học sinh, sinh viên đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình mới.

Môn học GDQP&AN có lý luận cơ bản, nhưng cũng đòi hỏi có kỹ năng quân sự, an ninh cần thiết. Trong quá trình học tập, người học vừa được trang bị kiến thức lý thuyết, vừa được rèn luyện rất nhiều kỹ năng thực hành. Phương pháp dạy học môn GDQP&AN sử dụng phương pháp tích hợp, kết hợp cả giảng dạy lý thuyết, thực hành có vũ khí trang bị, sơ đồ, bản đồ, mô hình học cụ, sa bàn, thao trường chiến thuật...; trang bị cho người học những kiến thức, kỹ năng và các sản phẩm cần thiết cho hoạt động quân sự.

Giáo dục quốc phòng và an ninh là môn học đặc thù bởi trong quá trình học, đặc biệt trong nội dung thực hành mọi hành động của giảng viên và sinh viên phải tuyệt đối thực hiện quy tắc an toàn, nếu không có thể nguy hiểm đến tính mạng của của thầy và trò, có những môn học đòi hỏi sinh viên phải học tập trong môi trường khó khăn, phức

tập và khắc nghiệt... Do đó phương pháp giảng dạy môn học GDQP&AN cũng đặc thù. Ngoài phương pháp giảng giải, giảng thuật, giảng diễn, phương pháp đàm thoại, phương pháp sử dụng sách và tài liệu còn yêu cầu có thao trường, bài tập, có vũ khí, trang bị kèm theo do Bộ Quốc phòng quản lý.

2.1.2. Đặc điểm phương pháp dạy học môn Giáo dục quốc phòng và an ninh

Giáo dục quốc phòng và an ninh là môn học đặc thù cả về nội dung, phương pháp và hình thức thực hiện trong mỗi chủ đề, mỗi bài học cần có những phương pháp riêng thể hiện tính đặc thù của môn học.

Từ tính chất nội dung và việc tổ chức GDQP&AN, các phương pháp dạy học môn học này rất phong phú và đa dạng. Đó là sự kết hợp nhuần nhuyễn giữa các phương pháp dạy học lý thuyết và thực hành, giữa các phương pháp mang tính chất trừu tượng và cụ thể, nhằm làm cho học sinh, sinh viên vừa có nhận thức sâu sắc về đường lối nghệ thuật quân sự, nắm chắc kỹ thuật, chiến thuật, vừa rèn luyện, phát triển các kỹ năng công tác quốc phòng, thuần thục các thao tác hoạt động quân sự.

Phương pháp dạy học GDQP&AN ngày nay không ngừng được đổi mới, phát triển theo hướng tăng cường vận dụng các phương pháp dạy học tiên tiến kết hợp với các phương tiện kỹ thuật dạy học hiện đại và ứng dụng công nghệ thông tin nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả GDQP&AN.

2.2. Vận dụng các phương pháp dạy học Giáo dục quốc phòng và an ninh

Trong dạy học GDQP&AN, căn cứ vào đặc điểm các nguồn kiến thức và đặc điểm tính chất của cách thức truyền đạt, lĩnh hội các nội dung môn học, người giáo viên, giảng viên cần nắm vững và vận dụng tốt các phương pháp cơ bản sau đây:

2.2.1. Phương pháp sử dụng ngôn ngữ

Đây là tập hợp những cách thức dùng lời nói, chữ viết, sách và các tài liệu học tập khác để truyền đạt, lĩnh hội nội dung môn học. Nhóm phương pháp này có các phương pháp cụ thể sau:

- Phương pháp thuyết trình:

Thuyết trình là phương pháp sử dụng lời nói sinh động của người dạy để mô tả, giải thích luận chứng các nội dung học tập. Trong thuyết trình, các biện pháp cơ bản thường được sử dụng là:

Giảng giải: Là cách thức trình bày các luận điểm cụ thể, các kiến thức riêng lẻ, các khái niệm độc lập... một cách có luận cứ nhằm làm rõ các câu hỏi "nó là cái gì?", "tại sao như vậy?", "nó vận động, phát triển như thế nào?"... có thể dùng giảng giải để làm rõ các khái niệm, thuật ngữ về chiến tranh, về quân đội, về quốc phòng, về an ninh...

khi giảng bài mới; cũng có thể dùng giảng giải cả trong củng cố, luyện tập, nhất là khi sinh viên tỏ ra không hiểu bài, mắc sai sót khi chuẩn bị các bài tập, trong luyện tập các cách thức hành động của chiến thuật, kỹ thuật, điều lệnh, thể thao quân sự, v.v..

Giảng thuật: Là cách thức trình bày có tính chất mô tả, trần thuật các nội dung học tập. Giảng thuật có thể sử dụng để thuyết trình các nội dung của lịch sử nghệ thuật quân sự, tả lại các trận đánh, chiến lỵ, giới thiệu tiểu sử, danh nhân...

Giảng diễn: Là cách thức trình bày mở rộng, phân tích lý giải nội dung học tập theo một chủ đề nhất định. Biện pháp này đòi hỏi cách phân tích các vấn đề học tập có hệ thống và mang tính chất khái quát cao. Nó thường được sử dụng trong phân tích các quan điểm, tư tưởng về chiến tranh, về quân đội, về xây dựng lực lượng vũ trang, v.v..

- Phương pháp đàm thoại:

Với tư cách là một phương pháp dạy học, đàm thoại là cách thức vấn đáp giữa người dạy và sinh viên nhằm làm sáng tỏ vấn đề mới hoặc củng cố, khơi sâu, mở rộng vấn đề đã học, hoặc kiểm tra việc lĩnh hội kiến thức của người học.

Đàm thoại tùy theo mục đích dạy học, trong môn học GDQP&AN có thể sử dụng các cách thức: đàm thoại gợi mở, đàm thoại củng cố, mở rộng hoặc đàm thoại kiểm tra.

- Phương pháp sử dụng sách và tài liệu:

Đây là cách thức khai thác, lĩnh hội nội dung học tập từ sách giáo khoa, giáo trình, sách chuyên khảo, các văn kiện, báo, tạp chí... Sử dụng sách, tài liệu là sử dụng các nguồn kiến thức phản ánh những kinh nghiệm xã hội được loài người tích lũy và cả những kiến thức dự báo tương lai, do vậy đây là những nguồn kiến thức quan trọng, hữu ích cho mọi đối tượng, đặc biệt là trong học tập ở trình độ đại học, cao đẳng. Tuy nhiên, trong học tập cần chú ý kết hợp tốt giữa các nguồn kiến thức đó với nguồn kiến thức từ sự truyền đạt của giáo viên, giảng viên không nên tuyệt đối hoá một kênh thông tin nào.

2.2.2. Các phương pháp trực quan

Dạy học trực quan là phương pháp được dùng rất phổ biến trong GDQP&AN, không chỉ ở các nội dung huấn luyện chiến thuật, công tác quốc phòng mà còn được dùng rộng rãi trong các nội dung về đường lối, nghệ thuật quân sự. Đây chính là các cách thức sử dụng phương tiện, đồ dùng trực quan trong dạy học nhằm đẩy mạnh hoạt động nhận thức của người học, giúp cho việc lĩnh hội và vận dụng các nội dung GDQP&AN một cách thuận lợi, vững chắc. Nhóm phương pháp này có các phương pháp cụ thể sau:

- Trình bày trực quan:

Đây là phương pháp sử dụng các phương tiện trực quan ở các dạng khác nhau để minh họa, cụ thể hoá nội dung dạy học. Trong môn học GDQP&AN, có thể sử dụng các phương tiện trực quan như: các vật thể (vũ khí, trang bị kỹ thuật, khí tài, xe máy quân

sự...); các vật tạo hình (đồ chiến thuật, các loại mô hình, sa bàn, tranh vẽ...), các vật tượng trưng (sơ đồ, video, truyền hình, máy tính, băng đĩa, ghi âm...). Ngoài ra, nên coi trọng việc sử dụng bảng, các số liệu dẫn chứng và cả ngôn ngữ giàu hình tượng của người dạy... Những phương tiện trực quan đó đặc biệt có tác dụng tốt trong việc tạo ra điểm tựa thị giác cho người học, làm cho cái chưa biết trong nội dung học tập trở nên gần gũi, có thể "tri giác" trực tiếp qua lời giảng, chữ viết và cả cử chỉ, điệu bộ của giáo viên, giảng viên.

- Làm mẫu:

Làm mẫu là phương pháp dùng động tác mẫu, đội mẫu để tạo ra hình ảnh trực quan và biểu tượng cụ thể về đối tượng học tập.

Phương pháp này được sử dụng nhiều trong học tập chiến thuật, kỹ thuật sử dụng các loại vũ khí trang bị, điều lệnh đội ngũ, thể thao quân sự... Trong các buổi học, người dạy có thể tự làm mẫu hoặc sử dụng các đội mẫu. Ngoài ra, có thể dùng phim ảnh, băng đĩa có tính chất giáo khoa để làm mẫu. Trong thực tiễn dạy học GDQP&AN cho thấy, việc sử dụng cách thức làm mẫu nào là tùy thuộc vào mục đích, nội dung và các điều kiện học tập cụ thể. Song, điều cơ bản của những người làm mẫu là phải thuần thục các động tác với độ chính xác và mô phạm cao để có thể biểu diễn ở trình độ điều luyện trong các buổi học, tạo ra độ tin cậy để người học làm theo.

- Phương pháp quan sát:

Quan sát với tư cách là một phương pháp dạy học là cách thức dùng các giác quan (có thể kết hợp với sử dụng phương tiện kỹ thuật) để tri giác các sự vật, hiện tượng, các tài liệu học tập trong những điều kiện tự nhiên của chúng. Đây là sự tri giác có mục đích, có kế hoạch, nhằm mục tiêu dạy học, do vậy khi thực hiện phương pháp này đòi hỏi phải tiến hành quan sát một cách có hệ thống, tài liệu quan sát phải được ghi chép một cách khách quan và đảm bảo tính tiêu biểu. Tùy theo mục đích, tính chất học tập có thể cho sinh viên quan sát trực tiếp hoặc gián tiếp, quan sát khía cạnh hay toàn diện, quan sát số lượng hay chất lượng, quan sát giai đoạn hay cả quá trình.... Trong GDQP&AN, tùy theo điều kiện có thể tổ chức cho sinh viên thực hành quan sát ở các cơ sở nghiên cứu khoa học quân sự, các đơn vị quân đội, các nhà máy quốc phòng, v.v..

2.2.3. Các phương pháp dạy học thực hành

Các phương pháp dạy học thực hành là tổng hợp các cách thức vận dụng kiến thức đã học để giải quyết các nhiệm vụ lý thuyết và thực tiễn dạy học đặt ra nhằm rèn luyện các kỹ năng, kỹ xảo quân sự cần thiết. Đây là một phương pháp dạy học hết sức quan trọng trong GDQP&AN, là con đường, cách thức trực tiếp để biến kiến thức lý luận, bài vở thành hành động, thao tác trong thực tế công tác quân sự quốc phòng. Nhóm này có các phương pháp cụ thể sau:

- Luyện tập:

Đây là quy trình lặp đi, lặp lại nhiều lần các thao tác, hành động một cách có ý thức nhằm hình thành, hoàn thiện các kỹ năng, kỹ xảo cần thiết và rèn luyện phẩm chất tinh thần chiến đấu cho người học. Phương pháp này được sử dụng nhiều trong dạy học chiến thuật, kỹ thuật, thể thao, điều lệnh đội ngũ. Trong huấn luyện các nội dung đó có thể sử dụng các hình thức: *luyện tập cá nhân* để hoàn thành, phát triển các kỹ năng, kỹ xảo cho từng người; *luyện tập nhóm, tập thể* để hình thành các kỹ năng, kỹ xảo phối hợp các thao tác hành động trong sử dụng các binh khí, kỹ thuật hoặc hiệp đồng chiến đấu; có thể sử dụng cách thức *thao luyện* nhằm kiểm tra, đánh giá và tạo ra không khí thi đua trong huấn luyện chiến thuật, đội ngũ... Luyện tập được phân biệt ở ba mức độ: tái hiện, vận dụng và sáng tạo.

Xét theo tính phân đoạn, luyện tập được phân chia ba giai đoạn sau đây:

Giai đoạn bắt đầu: Là giai đoạn làm thử, làm quan với bài tập, đòi hỏi phải làm chậm, đúng theo hướng dẫn, theo mẫu. Ở giai đoạn này, các động tác phức tạp thường được tách thành các thao tác chi tiết để sinh viên tập luyện từng phần, sau đó mới hoàn chỉnh động tác.

Giai đoạn cơ bản: Lúc này sinh viên đã đạt được động tác đúng về cơ bản, cho phép nâng dần nhịp độ luyện tập cho đến lúc đạt được đúng "mẫu".

Giai đoạn tinh luyện: Tập luyện thành thực để hoàn thiện, phát triển kỹ xảo, kỹ năng tạo ra khả năng thích ứng khi điều kiện luyện tập thay đổi, phức tạp dần.

- Thực hành sử dụng binh khí, kỹ thuật quân sự:

Đây là phương pháp trực tiếp tiến hành các thao tác sử dụng các loại vũ khí, trang thiết bị kỹ thuật quân sự. Thực hiện phương pháp này, đòi hỏi người dạy phải soạn thảo được những các thức thực hành theo đặc điểm, yêu cầu riêng của từng loại vũ khí, phương tiện; sinh viên phải nắm vững lý thuyết chấp hành nghiêm ngặt quy trình, quy tắc tiến hành cũng như quy định đảm bảo an toàn cho cả người và vũ khí trang bị.

- Thực hành chức trách, nhiệm vụ công tác quân sự, quốc phòng:

Đây là phương pháp sinh viên vận dụng kiến thức GDQP&AN để giải quyết các nhiệm vụ quân sự, quốc phòng theo chức trách, vị trí công tác đảm nhiệm sau này. Trong quá trình dạy học cần mô hình hoá những nhiệm vụ, công tác quốc phòng và an ninh mà sinh viên sẽ phải thực hiện trong tương lai để thiết kế, xây dựng những bài học cho phù hợp với thực tế.

- Thí nghiệm, thực nghiệm:

Với tư cách là phương pháp dạy học, thí nghiệm, thực nghiệm là phương pháp để sinh viên xem xét diễn biến, phát hiện các quy luật, thuộc tính của một sự vật, hiện tượng, quá trình nào đó. Nó giúp cho sinh viên tin tưởng vào lý thuyết, bồi dưỡng khả năng quan sát, kích thích hứng thú học tập. Phương pháp này thường được sử dụng trong học tập binh khí kỹ thuật chuyên ngành, các quân binh chủng.... người ta thường tiến hành thí nghiệm, thực nghiệm các loại chất cháy, chất nổ hoặc tính năng, tác dụng của các loại vũ khí, trang thiết bị kỹ thuật quân sự, khí tài quân sự.

Các phương pháp dạy học thực hành nêu trên nếu được tổ chức tốt sẽ giúp cho học sinh, sinh viên hình thành các kỹ năng công tác quốc phòng và an ninh một cách vững chắc, củng cố các kiến thức đã lĩnh hội, đồng thời còn có tác dụng chuẩn bị tâm lý, giáo dục tinh thần chiến đấu cao cho mỗi người. Tuy nhiên, khi sử dụng các phương pháp thực hành thường có sự hao phí lớn về trí tuệ và thể lực, đòi hỏi phải có thời gian, vật chất và môi trường phù hợp với các nhiệm vụ thực hành. Vì vậy, khi sử dụng các phương pháp này cần làm cho học sinh, sinh viên có ý thức đúng đắn về mục đích, yêu cầu, nội dung và phương pháp thực hành; phải đảm bảo tính hệ thống, thực hiện đúng quy trình, quy tắc nâng dần tính phức tạp và thay đổi điều kiện tình huống thực hành.

2.2.4. Các phương pháp kích thích hoạt động nhận thức

Các phương pháp kích thích hoạt động nhận thức là tổng hợp các cách thức, biện pháp dạy học trực tiếp kích thích hứng thú, tính tích cực nhận thức của sinh viên nhằm nâng cao chất lượng học tập của họ. Sau đây là một số phương pháp cụ thể:

- Khởi động trí tuệ:

Là phương pháp sử dụng các cách thức kích thích, động viên tư duy sinh viên ở thời điểm đầu buổi học nhằm tạo ra tâm thế sẵn sàng hoàn thành tốt các nhiệm vụ học tập đặt ra. Có thể sử dụng các thủ pháp sau để kích thích người học:

Đặt câu hỏi (vấn đề học tập) có liên quan đến bài học cũ hoặc bài mới.

Nêu tính cấp thiết, tầm quan trọng của vấn đề học tập trong lý luận, trong thực tiễn đời sống, nghề nghiệp hay hoạt động quân sự, công tác quốc phòng và an ninh...

Khích lệ sinh viên tự nêu ra vấn đề, mâu thuẫn cần giải quyết xung quanh nội dung chủ đề học tập.

Sử dụng đúng đắn các thủ pháp trên sẽ lôi cuốn chú ý, khơi dậy sự hứng thú, kích thích tính linh hoạt, khắc phục trạng thái "ỳ" của tư duy thường có trong lúc đầu của buổi học.

- Tranh luận các vấn đề về học tập:

Là phương pháp tạo ra tình huống học tập từ các chính kiến khác nhau trong giải quyết một vấn đề nào đó, qua tranh luận đi tới chân lý sẽ gây được không khí nhận thức tích cực, sáng tạo trong buổi học.

Thực hiện phương pháp này người dạy có thể chủ động nêu vấn đề học tập, nêu ra những quan niệm, ý kiến khác nhau xung quanh về vấn đề đó, đề nghị sinh viên bày tỏ chính kiến của mình. Song, cách thức hiệu quả hơn là khuyến khích sinh viên đề xuất vấn đề học tập, nêu lên cách thức giải quyết vấn đề theo nhận thức riêng, động viên những người khác nhận xét, đánh giá và nêu chính kiến của mình.

Người dạy cần kích lệ những ý tưởng mới, giải quyết vấn đề độc lập, sáng tạo, hướng tranh luận vào vấn đề trọng tâm và kết luận theo mục tiêu, yêu cầu bài học.

- Đóng vai:

Đóng vai là một phương pháp dạy học mang tính tích cực, trong đó người dạy tái tạo, mô hình hoá các hành động đặc trưng của hoạt động nghề nghiệp tương lai, tổ chức cho người học sắm vai thực hiện những thao tác phù hợp với chuẩn mực hành vi, hành động thực, thông qua đó hình thành các kỹ năng hoạt động nghề nghiệp cho người học. Trong môn học GDQP&AN đóng vai có thể sử dụng được trong huấn luyện các nội dung nghệ thuật quân sự, kỹ thuật, chiến thuật, điều lệnh đội ngũ, thể thao quân sự... Ở phương pháp này, hoàn cảnh thực của đời sống hoạt động quân sự được giáo viên, giảng viên lựa chọn, xây dựng thành kịch bản, sinh viên được sắm vai phải sử dụng tổng hợp các kiến thức, kỹ năng đã học và kinh nghiệm thực tế để thể hiện các thao tác hành động theo nội dung kịch bản và sự đạo diễn của giáo viên, giảng viên.

Các bước cơ bản của phương pháp đóng vai như sau:

Xác định mục tiêu dạy học.

Thiết kế kịch bản.

Phân vai.

Giới thiệu quy tắc, cách thức nhập vai, tương tác giữa các vai.

Giáo viên, giảng viên điều khiển các tình huống đóng vai, người được sắm vai thể hiện các thao tác, hành vi.

Thảo luận, rút kinh nghiệm; đánh giá kết quả tổng kết buổi học.

Trên đây là một số phương pháp cơ bản nhằm kích thích hoạt động nhận thức của người trong các buổi học. Trong thực tế, các phương pháp đẩy mạnh hoạt động nhận thức của học sinh, sinh viên rất đa dạng, cần tiếp tục có sự khái quát, vận dụng phù hợp với mục tiêu, nội dung và đặc điểm dạy học GDQP&AN ở các cơ sở giáo dục nói chung và ở các trung tâm GDQP&AN nói riêng.

3. KẾT LUẬN

Tóm lại, có thể nói rằng ngày nay với sự phát triển như vũ bão của công nghệ thông tin, kiến thức không còn là tài sản riêng của trường học. Sinh viên có thể tiếp nhận thông tin từ nhiều kênh, nguồn khác nhau. Các nguồn thông tin phong phú đa chiều mà người học có thể tiếp nhận đã đặt giáo dục trước yêu cầu cấp bách là cần phải đổi mới cách dạy và cách học. Phương pháp giảng dạy là yếu tố đặc biệt quan trọng, giúp đảm bảo yêu cầu của một bài giảng, mục tiêu cần đạt được trong từng nội dung. Trong giảng bài phải kích thích được tính độc lập, tích cực sáng tạo của người học, sự tham gia tích cực của người học vào bài giảng. Đồng thời còn là sự kết hợp hài hòa, nhuần nhuyễn giữa hoạt động dạy và hoạt động học, hay nói cụ thể là giữa giảng viên và sinh viên.

Chuẩn bị các phương pháp giảng dạy cho một bài giảng cụ thể, trước hết cần phải nắm vững đặc điểm đối tượng học tập, nội dung cần giảng, mục tiêu cần đạt được, phương tiện hiện có để chuẩn bị phương pháp giảng bài cho phù hợp. Đồng thời để giúp cho bài giảng đạt chất lượng cao, trong quá trình lên lớp người giảng viên cần phải tích cực vận dụng các phương pháp dạy học GDQP&AN, để làm được điều đó phụ thuộc rất nhiều vào tài năng sư phạm của người giảng viên, sự tâm huyết trách nhiệm với nghề và phải thực sự đầu tư thời gian, công sức, trí tuệ... Nếu làm được như vậy chắc chắn chất lượng giáo dục đào tạo môn học GDQP&AN ở các Cơ sở GDQP&AN ngày một nâng cao, đáp ứng được với yêu cầu đổi mới căn bản toàn diện trong giáo dục và đào tạo.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015), *Giáo trình tâm lý học (dùng cho đào tạo giáo viên, giảng viên Giáo dục quốc phòng và an ninh)*, Nxb. Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015), *Giáo trình lý luận và phương pháp dạy học GDQP&AN (dùng cho đào tạo giáo viên, giảng viên Giáo dục quốc phòng và an ninh)*, Nxb. Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
3. Bộ Tổng Tham mưu (2001), *Tài liệu Hội nghị khoa học giáo dục và đổi mới phương pháp dạy và học trong Nhà trường quân đội*, Tuyển tập một số báo cáo khoa học, Hà Nội.
4. Đặng Thành Hưng (2011), *Tâm lý học và Giáo dục học trong đổi mới căn bản toàn diện giáo dục Việt Nam*, Tạp chí Khoa học giáo dục số 72 tháng 12/2011, Hà Nội.
5. Trần Bá Hoành (2006), *Đổi mới phương pháp dạy học, chương trình, sách giáo khoa*, Nxb. Đại học Sư phạm Hà Nội.

NHÀ XUẤT BẢN GIAO THÔNG VẬN TẢI

Địa chỉ: Số 8 phố Tăng Bạt Hổ, phường Phạm Đình Hổ, quận Hai Bà Trưng, TP. Hà Nội

ĐT: 024.39423346 - 024.39424620 * Fax: 024.38224784

Website: www.nxbgtvt.vn * Email: nxbgtvt@fpt.vn

CHỊU TRÁCH NHIỆM XUẤT BẢN, NỘI DUNG:

GIÁM ĐỐC - TỔNG BIÊN TẬP:

Nguyễn Minh Nhật

BIÊN TẬP:

Dương Hồng Hạnh

THIẾT KẾ:

Phương Linh

ĐỐI TÁC LIÊN KẾT XUẤT BẢN:

Trường Đại học Mỏ - Địa chất

In 100 cuốn khổ 19 x 27cm tại Công ty TNHH Art decor Việt Nam.

Địa chỉ: số nhà 5A, ngách 158/168 phố Ngọc Hà, phường Ngọc Hà, quận Ba Đình, thành phố Hà Nội.

Số xác nhận đăng ký xuất bản: 1944-2024/CXBIPH/1-51/GTVT.

Mã số sách tiêu chuẩn quốc tế - ISBN: 978-604-76-2954-1

Quyết định xuất bản số: LK/QĐ-XBGT ngày 18 tháng 12 năm 2024. In xong và nộp lưu chiểu năm 2024.